

Tema 4: Bog Stvoritelj

Stvaranje je otajstvo vjere i razumu dostupna istina. Bog je sve stvorio »ne da poveća svoju slavu, nego da je pokaže i priopći«. Spoznaja i divljenje božanskoj moći, mudrosti i ljubavi vode čovjeka do stava poštovanja, klanjanja i poniznosti, do toga da živi u Božjoj prisutnosti znajući da je on njegovo dijete.

4.12.2023.

Članak poslušajte [ovdje](#).

Uvod

Važnost stvaranja leži u činjenici da je ono »temelj svih spasenjskih nauma Božjih [...]; početak povijesti spasenja koja dosiže vrhunac u Kristu« (Kompendij, 51). Biblija i Vjerovanje počinju ispovijedanjem vjere u Boga Stvoritelja.

Za razliku od ostalih velikih otajstava naše vjere (Trojstva i Utjelovljenja), stvaranje je „prvi odgovor na čovjekova temeljna pitanja glede vlastita podrijetla i vlastite svrhe” (Kompendij, 51), koje si postavlja ljudski duh i na koje, dijelom, također odgovara, kao što pokazuju filozofska razmišljanja i izvještaji o podrijetlu religiozne kulture tolikih naroda (usp. Katekizam, 285). Međutim, specifičnost pojma stvaranja zapravo je zahvaćena judeo-kršćanskom objavom.

Stvaranje je, dakle, otajstvo vjere i ujedno razumu dostupna istina (usp.

Katekizam, 286). Ovaj jedinstveni položaj čini ga dobrim polazištem za evangelizaciju i dijalog koji su kršćani, čak i u današnje vrijeme^[1], pozvani provoditi, kao što je već učinio sveti Pavao na Areopagu u Ateni (usp. Dj 17,16-34).

Obično se razlikuje stvaralački Božji čin (*active sumpta* stvaranje) i stvorena stvarnost, koja je posljedica takvog božanskog djelovanja (*passive sumpta* stvaranje).^[2]

1. »Stvaranje je zajedničko djelo Presvetoga Trojstva« (Katekizam, 292)

Objava predstavlja stvaralačko Božje djelovanje kao plod njegove svemoći, njegove mudrosti i njegove ljubavi. Stvaranje se obično pripisuje Ocu (usp. Kompendij, 52), otkupljenje Sinu, a posvećenje Duhu Svetome. Istodobno, ad extra djela Trojstva (prvo od njih, stvaranje) zajednička su Osobama, pa se zbog toga vrijedi

zapitati o njihovoj specifičnoj ulozi u stvaranju, budući da »svaka božanska Osoba izvršuje zajedničko djelo prema svom osobnom svojstvu« (Katekizam, 258). To je smisao tradicionalnog prisvajanja bitnih karakteristika (svemoć, mudrost, ljubav) kreativnom djelu Oca, Sina i Duha Svetoga.

a) »Stvoritelj neba i zemlje«

»„U pocetku stvori Bog nebo i zemlju”:tim se prvim riječima Pisma tvrdi troje: vječni Bog je dao početak svemu što postoji izvan njega; samo on je stvoritelj (glagolu „stvoriti” - u hebrejskom *bara* - uvijek je Bog subjekt). Sveukupnost onoga što postoji (izraženo riječima „nebo i zemlja”) ovisi o onome koji mu daje da bude« (Katekizam, 290).

Samo Bog može stvarati u pravom smislu^[3], što podrazumijeva nastanak stvari ni iz čega (ex nihilo), a ne iz nečega što postoji; za to je potrebna

beskrajna djelatna snaga, koja odgovara samo Bogu (usp. Katekizam, 296-298). Dosljedno je, dakle, pripisati stvaralačku svemoć Ocu, budući da je on u Trojstvu – prema klasičnom izrazu – *fons et origo*, to jest, Osoba iz koje drugo dvoje proizlazi, početak bez početka.

Kršćanska vjera potvrđuje da je temeljna razlika u stvarnosti ona između Boga i njegovih stvorenja. To je bila novost u prvim stoljećima, u kojima je polaritet između materije i duha rađao međusobno nepomirljive vizije (materijalizam i spiritualizam, dualizam i monizam). Kršćanstvo je razbilo te kalupe svojom tvrdnjom da je materija (kao i duh) također kreacija jedinog transcendentnog Boga. Kasnije je Toma Akvinski razvio metafiziku stvaranja koja Boga opisuje kao isto postojano Biće (*Ipsum Esse Subsistens*). Kao prvi uzrok, on je apsolutno transcendentan svijetu; a istodobno

je, zahvaljujući sudjelovanju svoga bića u stvorenjima, intimno prisutan u njima, i ona u svemu ovise o onome tko je izvor njihova bića. Kao što je sveti Augustin već podsjetio, Bog je superioran *summo meo* i u isto vrijeme, *intimior intimo meo*^[4].

b) »Koji je sve napravio«

Mudrosna književnost Staroga zavjeta prikazuje svijet kao plod Božje mudrosti (usp. Mudr 9,9). »Ovo nije proizvod nikakve nužde, slijepe sudbine ili slučaja« (Katekizam, 295), nego ima razumljivost koju ljudski razum, sudjelujući u svjetlu božanskog Razumijevanja, može dokučiti, ali uz trud i u duhu poniznosti i poštovanja pred Stvoriteljem i njegovim djelom (usp. Jb 42,3; Katekizam, 299). Taj razvoj dolazi do punog izražaja u Novom zavjetu: poistovjećujući Sina, Isusa Krista, s Logosom (usp. Iv 1,1), on potvrđuje da je Božja mudrost Osoba,

Utjelovljena Riječ, po kojoj je sve stvoreno (usp. Iv 1,3). Sveti Pavao formulira taj odnos između stvorenja i Krista, pojašnjavajući da je sve stvoreno u njemu, po njemu i za njega (usp. Kol 1,16-17).

Postoji, dakle, stvaralački razlog u podrijetlu kozmosa (usp. Katekizam, 284)^[5]. Od samih početaka kršćanstvo ima veliko povjerenje u sposobnost spoznaje ljudskog razuma; i ogromnu sigurnost da razum (znanstveno ili filozofski) nikada neće moći doći do zaključaka koji su suprotni vjeri, budući da oba potječu iz istog izvora.

Nije neuobičajeno naići na neke koji postavljaju lažne dileme, primjerice, između stvaranja i evolucije. U stvarnosti, odgovarajuća epistemologija ne samo da razlikuje područja svojstvena prirodnim znanostima i vjeri, nego također prepoznaje u filozofiji nužan element posredovanja, budući da znanost, sa

svojom vlastitom metodom i predmetom, ne pokriva cijelo područje ljudskog razuma, a vjera, koja se odnosi na isti svijet o kojem znanost govori, treba filozofske kategorije da bi se formulirala i stupila u dijalog s ljudskom racionalnošću.^[6]__

Logično je, dakle, da je Crkva od početka tražila dijalog s razumom: razumom koji je svjestan svog stvorenog karaktera, budući da nije sam sebi dao egzistenciju, niti u potpunosti raspolaže svojom budućnošću; razum otvoren onome što ga nadilazi, u konačnici, izvornom Razumu. Paradoksalno, zatvoreni razum, koji vjeruje da u sebi može pronaći odgovor na svoja najdublja pitanja, završava afirmacijom besmisla postojanja, i ne vjeruje da je moguća zbiljska spoznaja stvarnosti (nihilizam, iracionalizam).

c) »Gospodin i životovorac«

»Vjerujemo da svijet proizlazi iz slobodne Božje volje jer je Bog želio da stvorenja imaju udjela u njegovu bitku, u njegovoj mudrosti i u njegovoj dobroti: „Jer ti si sve stvorio, i tvojom voljom sve postade i bi stvoreno” (Otk 4,11) [...]. „Kako su brojna tvoja djela, Gospodine! Sve si to mudro učinio” (Ps 104,24).

»Gospodin je dobar svima, milosrdan svim djelima svojim” (Ps 145,9)« (*Katekizam*, 295). Kao posljedica toga, »Stvorenje je proizašlo iz Božje dobrote te ima u njoj udjela („I vidje Bog da je dobro [...], vrlo dobro”: Post 1,4.10.12.18.21.31). Jer Bog hoće stvorenje kao dar« (*Katekizam*, 299).

Ovaj karakter dobrote i besplatnog dara omogućuje nam da u stvaranju otkrijemo djelovanje Duha – koji je »lebdio nad vodama« (Post 1,2) -, Osobni dar u Trojstvu, postojanu ljubav između Oca i Sina. Crkva

ispovijeda svoju vjeru u stvarateljsko djelovanje Duha Svetoga, životvorca i izvora svakoga dobra.^[7]

Kršćanska afirmacija božanske kreativne slobode omogućuje nam da nadidemo skučenost drugih vizija koje, pripisujući Bogu neku potrebu, na kraju postaju skolne podržavanju fatalizma ili determinizma. Ne postoji ništa, ni „unutar” ni „izvan” Boga, što ga tjera na stvaranje. Što je onda ono što ga pokreće? Koji je cilj imao kada nas je stvorio?

2. »Svijet je stvoren na slavu Božju« (I. vatikanski s.)

Bog je sve stvorio »ne da poveća svoju slavu, nego da je pokaže i priopći^[8]«. Inzistirajući na ovom učenju svetog Bonaventure, Prvi vatikanski sabor (1870.) proglasio je da »u svojoj dobroti i svojom svemoćnom silom, ne da uveća svoje blaženstvo, niti da postigne svoje savršenstvo, nego da ga očituje

dobrima koja daruje svojim stvorenjima, taj jedini istiniti Bog u najslobodnijoj nakani od početka vremena stvorio je iz ničega i jedno i drugo stvorenje, to jest duhovno i tjelesno» (DS 3002; usp. Katekizam, 293). Kada se, dakle, potvrđuje da je svrha stvorenja slava Božja, ne brani se neka vrsta božanskog egocentrizma. Naprotiv, Bog, takoreći, izlazi iz sebe da bi se objavio stvorenjima. »Slava je Božja u tome da se ostvari očitovanje i priopćavanje njegove dobrote, radi kojih je svijet stvoren. Načiniti od nas „posinjenu djecu po Isusu Kristu - to je dobrohotan naum „njegove volje (...) na hvalu i slavu njegove milosti” (Ef 1,5-6): „Jer slava je Božja živi čovjek, a čovjekov je život gledanje Boga”« (*Katekizam*, 294)^[9].

Daleko od dijalektike suprotstavljenih principa (poput manihejskog dualizma ili hegelovskog monističkog idealizma),

potvrđivanje slave Božje kao cilja stvaranja ne predstavlja nijekanje čovjeka, već nužnu pretpostavku za njegovo ostvarenje. Kršćanski optimizam ukorijenjen je u zajedničkom uzdizanju Boga i čovjeka: »Čovjek je velik samo ako je Bog velik.«^[10] Riječ je o optimizmu i logici koji afirmiraju apsolutni prioritet dobra, ali koji zbog toga nisu slijepi na prisutnost zla u svijetu i povijesti, što će se vidjeti u sljedećoj temi. Ali to je prije svega središnja potvrda kršćanstva: Bog je sve stvorio za Krista, koji je i Bog i čovjek, i u njegovoj veličanstvenoj uzvišenosti čovječanstvo je uzdignuto dok se očituje sjaj božanstva.

3. Vremenska priroda stvaranja i evolucije

Učinak Božjeg stvaralačkog djelovanja je sveukupnost stvorenog svijeta, »neba i zemlje« (Post 1,1).

Četvrti lateranski sabor (1215.) uči da je Bog »Stvoritelj svih stvari, vidljivih i nevidljivih, duhovnih i tjelesnih; da je svojom svemogućom krepošću istodobno od početka vremena iz ničega stvorio i duhovno i tjelesno, to jest anđeosko i svjetovno, a zatim i ljudsko, kao zajedničko, sastavljeno od duha i tijela« (DS. 800).

To znači, s jedne strane, da, kao što smo vidjeli, kršćanstvo nadilazi i monizam (koji potvrđuje da su materija i duh pomiješani, da se Božja i svjetovna stvarnost poistovjećuju), i dualizam (prema kojem su materija i duh izvorno suprotni principi).

S druge strane, ovo učenje potvrđuje da stvaralačko djelovanje pripada Božjoj vječnosti, ali je učinak takvog djelovanja obilježen prolaznošću. Otkrivenje potvrđuje da je svijet stvoren s privremenim početkom, to jest da je stvoren zajedno s

vremenom, što je u skladu s božanskim naumom da se očituje u povijesti spasenja. To je objavljena istina, koju razum ne može dokazati, kako je Toma Akvinski učio u poznatom srednjovjekovnom sporu o vječnosti svijeta^[11]. Bog vodi povijest svojom providnošću.

Stvaranje, dakle, ima početak, ali se ne svodi na početni trenutak, već daje oblik po kontinuiranom stvaranju, budući da božanski stvaralački utjecaj ne prestaje. Stvaranje se u Bibliji otkriva kao božansko djelovanje koje se nastavlja u povijesti sve do konačnog vrhunca u novom stvaranju. Jasno je, dakle, da ne postoji ništa što bi bilo toliko udaljeno od kršćanske vizije koliko mentalitet nepromjenjivosti, prema kojemu je sve već od početka bilo savršeno određeno. U okvirima dinamičke vizije, dakle, neki aspekti teorije evolucije uklapaju se bez poteškoća, uvijek znajući da je

zgodno razlikovati razine promatranja, poštujući božansku sferu i djelovanje kao različite od ljudske sfere i djelovanja. Ako bi uzdizanje prvoga nauštrb drugoga dovelo do neprihvatljivog supranaturalizma (kao da je Bog sve napravio, a stvorenja su zapravo „marionete” u rukama jedinog božanskog agenta), precijenjenost drugoga na štetu prvoga dovodi do jednako nedostatne vizije: naturalističkog deizma, za koji Bog ne može djelovati u svijetu koji posjeduje vlastitu samodostatnost.

4. Stvaranje i spasenje

Stvaranje je »prvi korak prema savezu jedinoga Boga s njegovim narodom« (*Kompendij*, 51). U Bibliji su stvorenja otvorena za Božje spasenjsko djelovanje u povijesti, koje svoju puninu ima u Kristovom vazmenom otajstvu, a koje će svoje konačno savršenstvo dosegnuti na

kraju vremena. Stvaranje je ostvareno s pogledom na subotu, sedmi dan kada je Gospodin počinio, dan kada prvo stvaranje kulminira i nakon kojeg slijedi osmi kada počinje još čudesnije djelo: Otkupljenje, novo stvaranje u Kristu (2 Ko 5,7, usp. *Katekizam*, 345-349).

5. Istina o stvaranju u životu kršćanina

Radikalnost Božjeg stvaralačkog i spasiteljskog djelovanja zahtijeva odgovor koji ima isti potpuni karakter: »Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom« (Pnz 6,5. Usp. Mt 22,37; Mk 12,30; Lk 10,27). Pritom univerzalnost božanskog djelovanja ima intenzivan i ekstenzivan smisao: Bog stvara i spašava cijelog čovjeka i sve ljude. Odazivanje na njegov poziv da ga volimo svim svojim bićem nerazdvojivo je povezano s

prenošenjem njegove ljubavi cijelom svijetu. Dakle, tvrdnja prema kojoj je apostolat preobilje nutarnjeg života^[12], očituje se analognom dinamikom božanskog djelovanja, to jest intenziteta bića, mudrosti i trojstvene ljubavi koja se prelijeva prema svojim stvorenjima.

Spoznaja i divljenje božanskoj moći, mudrosti i ljubavi vodi čovjeka do stava poštovanja, obožavanja i poniznosti, da živi u Božjoj prisutnosti znajući da je on njegov sin. Svjestan da je sve stvoreno na slavu Božju, kršćanin se u svim svojim djelima nastoji ponašati tražeći istinski cilj koji njegov život ispunjava srećom: slavu Božju, a ne vlastitu taštinu. On nastoji ispraviti namjeru u svojim postupcima, tako da se može reći da je jedini cilj njegova života ovo: *Deo omnis gloria!*

[13]

Veličina i ljepota stvorenja izaziva u ljudima divljenje, izazivajući pitanje o porijeklu i sudbini svijeta i čovjeka, tjerajući ih da nazru stvarnost njihovog Stvoritelja. Kršćanin u svom dijalogu s nevjernicima može pokrenuti ta pitanja tako da se umovi i srca otvore svjetlu Stvoritelja. Isto tako, u svom dijalogu s vjernicima različitih religija, kršćanin u stvaranju pronalazi izvrsno polazište, budući da je to istina koja se dijelom dijeli, a koja čini temelj temeljnih moralnih vrijednosti osobe.

Santiago Sanz

Osnovna bibliografija

– Katekizam Katoličke Crkve, br. 279-301;

– Kompendij Katekizma Katoličke Crkve, br. 51-54.

– Ivan Pavao II., *Creo en Dios Padre. Catequesis sobre el Credo* (I), Palabra, Madrid 1996., str. 181-218.

– sveti Josemaría, »Strastveno ljubiti svijet«, u *Conversaciones con Mons. Escrivá de Balaguer*, br. 113-123.

^[1] Usp. Franjo, *Laudato Si'* (2015.), br. 62-100; Na kraju enciklike Papa predlaže »dvije molitve, jednu koju možemo podijeliti svi mi koji vjerujemo u svemogućeg Boga stvoritelja, a drugu da mi kršćani znamo kako preuzeti obveze prema stvaranju koje Isusovo evanđelje stavlja pred nas« (br. 246); isto se može vidjeti u Franjo, *Fratelli tutti* (2020), n. 287.

[2] Usp. Toma Akvinski, *De potentia*, q. 3, a.3, c.; Katekizam Katoličke Crkve slijedi istu shemu.

[3] Zato se kaže da Bogu nisu potrebni instrumenti za stvaranje, budući da nijedan instrument nema beskonačnu moć potrebnu za stvaranje. Stoga se također, kada se govori o čovjeku kao stvoritelju ili kao sposobnom da sudjeluje u stvaralačkoj snazi Božjoj, pridjev „stvaratelj” koristi u širem smislu.

[4] Augustin Hiponski, *Ispovijesti*, 3, 6, 11. Usp. Katekizam, br. 300...

[5] Usp. Benedikt XVI., Homilija, 23. travnja 2011.

[6] I znanstveni racionalizam i neznanstveni fideizam trebaju korekciju iz filozofije. Isto tako, moraju se izbjegavati lažne apologetike onih koji vide prisilne podudarnosti kada traže empirijski

dokaz ili potvrdu istine vjere u podacima koje daje znanost. Zapravo, kao što smo rekli, radi se o podacima koji pripadaju različitim metodama i disciplinama.

[7] Usp. Ivan Pavao II., *Dominum et vivificantem* (1986.), br. 10

[8] Bonaventura iz Bagnoregija, *Super Sent.*, lib.2, d.1, q.2, a.2, ad 1.

[9] Interni citat odgovara Ireneju iz Lyona, *Adversus haereses*, 4, 20, 7.

[10] Benedikt XVI., Homilija, 15.08.2005.

[11] Usp. Toma Akvinski, *De aeternitate mundi*; Protiv pogana, II, pogl. 31-38 (prikaz, stručni).

[12] Usp. Josemaría Escrivá, *Put*, br. 961.

[13] Usp. Josemaría Escrivá, *Put*, br. 780; *Brazda*, br. 647; *Kovačnica*, br. 611, 639, 1051.

Santiago Sanz

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/tema-4-
bog-stvoritelj/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/tema-4-bog-stvoritelj/) (4.08.2025.)